

Mgr inż. WACŁAW JĘDRYSIK

### Główne kierunki prac Instytutu Badawczego Leśnictwa w r. 1954

**L**eśnictwo jako dział gospodarki narodowej, która ma coraz lepiej zaspokajać wciąż wzrastające potrzeby materialne i kulturalne społeczeństwa, znajduje się w orbicie zagadnień wspólnych z rolnictwem. Wobec tego na leśnikach ciąży obowiązek szczególnie czynnego uczestniczenia w realizacji polityki gospodarczej wytyczonej na II Zjeździe PZPR.

W pełnym zrozumieniu wynikających stąd zadań Instytut Badawczy Leśnictwa stara się tak nastawić tematykę badań, aby zapewnić możliwość kompleksowego opracowania zagadnień, szczególnie ważnych dla gospodarki narodowej i najbardziej aktualnych przy wprowadzaniu w życie programu nakreślonego na II Zjeździe.

Jednym z istotnych zamierzeń planu Instytutu na rok 1954 jest postęp techniczny, którego realizację przewiduje się we wszystkich głównych kierunkach pracy, jakimi są:

- A) organizacja gospodarstwa leśnego,
- B) mechanizacja prac w leśnictwie,
- C) intensyfikacja produkcji leśnej.
- D) biologiczna trwałość, ochrona produkcji i ochrona przyrody,
- E) współpraca i pomoc zakładom produkcyjnym.

Przedmiotem większości prac są liczne krótkofalowe zadania przeznaczone do rozwiązania w ciągu 1—2 lat; celem tych prac jest najczęściej zwiększenie produkcji, obniżenie kosztów własnych oraz usprawnienie pracy we wszystkich działach produkcyjnych gospodarstwa leśnego.

## A. ORGANIZACJA GOSPODARSTWA LEŚNEGO

Na pierwszą grupę zagadnień składają się prace z zakresu organizacji w ścisłym tego określenia znaczeniu oraz prace wiążące się pośrednio z zagadnieniami organizacyjnymi.

Spośród zagadnień organizacyjno-ekonomicznych uwzględnionych w planie Instytutu, należy wymienić:

1. Badania, w jakich warunkach i na jakich zasadach odbywa się rozszerzona reprodukcja w leśnictwie.

2. Sprawdzenie, w jakim stopniu prowadzona przez resort statystyka spełnia stawiane jej zadania i czy uwzględnia zasadę osiągania największych efektów możliwie najmniejszym wysiłkiem.

3. Badania nad uproszczeniem i ulepszeniem rachunkowości leśnej zmierzającej do dostosowania jej do specyficznych cech produkcji leśnej. W obecnym stanie rzeczy prace rachunkowościowe, których zadaniem jest jedynie odzwierciedlenie procesów produkcyjnych w celu stworzenia podstaw do trafnych decyzji zarządów leśnych, zajmują w pracach tych zarządów nieproporcjonalnie dużo miejsca i czasu.

4. Opracowanie metodyki planowania w leśnictwie. Wobec odrębnych cech planowania w leśnictwie ustalenie odpowiedniej metodyki niewątpliwie usprawni pracę planowania w jednostkach resortu.

Ponadto przy współpracy z Centralnymi Zarządami Instytut przystąpi do opracowania perspektywicznego planu rozwoju leśnictwa.

Wśród prac najściślej wiążących się z zagadnieniami organizacyjnymi — jako jedną z najważniejszych i najpilniejszych wymienić należy podział Polski na krainy i dzielnice przyrodniczo-leśne, wykonywany przez Zakład Urządzania Lasu przy współpracy Zakładów Hodowli Lasu, Bioekologii Leśnej i Pracowni Gleboznawczej. Zagadnienie to reprezentuje również problematykę z zakresu intensyfikacji produkcji leśnej (w szczególności oparcie jej na diagnozie siedlisk określających przyrodnicze warunki tej produkcji). Całość jednak ze względu na formę opracowania wyników kwalifikuje się do zagadnień organizacyjnych, gdyż praca ta m. in. ma posłużyć do opracowania instrukcji kwalifikowania siedlisk leśnych w poszczególnych krainach oraz usprawnić przyszłe prace urządzeniowe w oparciu o przyrodnicze podstawy.

Do zagadnień natury organizacyjnej należy także zaliczyć prace urządzeniowo-dendrometryczne. Na rok 1954 projektuje się m. in.:

1. Opracowanie zasad urządzania lasu (jako jednego z pilnych zagadnień z zakresu organizacji produkcji leśnej); praca ma na celu dostarczanie materiału dla opracowywanej przez ML i CZLP przy współpracy IBL, nowej instrukcji urządzeniowej.

2. Badania użyteczności i dokładności metod pomiaru przyrostu drzewostanów w oparciu o drzewa próbne, jako temat o dużym znaczeniu dla planowania w gospodarstwie leśnym.

3. Opracowanie tablic do określania miąższości i zbieżystości dłuźnic, kłód i wyrzynków na pniu. Tablice te będą służyły do ustalania miąższości sortymentów planowanych do pozyskania w drzewostanach — na pniu. W przyszłości — co pozostaje w ścisłym związku z normalizacją sortymentów — tablice te zostaną wykorzystane do opracowania właściwych tablic sortymentowych.

4. Ustalenie wydajności poszczególnych sortymentów pozyskiwanych przy użytkowaniu międzyrębnym dla sosny i świerka, dla różnych stopni wieku i bonitacji siedliska. Opracowanie to będzie miało postać tablic sortymentowych trzebieżowych.

5. Badania nad ustaleniem współczynnika ścisłości układania papierówki w stosy.

6. Opracowanie planu urządzenia gospodarstwa leśnego w nadleśnictwie Chojnów. Praca ma pośrednio aspekt naukowy jako praca wzorcowa, w zasadzie jednak nosi raczej charakter pomocy zakładom produkcyjnym na odcinku organizacji.

Z dziedziny organizacji pracy w użytkowaniu lasu planuje się opracowanie zasad organizacyjnych i technicznych dla prac na składnicach manipulacyjnych. Racjonalne zorganizowanie prac na składnicach zwiększy wydajność, obniży koszty i ułatwi pracę. Opracowuje się również sposoby zapobiegania marnotrawstwu drewna w czasie jego pozyskiwania, a na odcinku transportu wodnego — organizację bindug oraz szczegółową rejestrację dróg wodnych.

Wreszcie do tej grupy zaliczyć można prace z zakresu normalizacji, a mianowicie: zasady normowania pracy przy czynnościach hodowlanych, instrukcja przechowywania i transportu żywicy, opracowanie siekier typu ciężkiego i lekkiego, piły łuczkowej, klina stalowego i innych.

Całość prac z zakresu organizacji gospodarstwa leśnego ma według planu pochłonąć około 14% czasu pracowników naukowych Instytutu.

Poza tym każda z prac Instytutu musi mieć pewien aspekt ekonomiczny uzasadniający włączenie jej do planu i wobec tego wiąże się z zagadnieniami organizacyjnymi. Szczególnie mocne podłoże ekonomiczne mają wszystkie badania nad mechanizacją pracy w leśnictwie.

## B. MECHANIZACJA PRAC W LEŚNICTWIE

Dotychczasowa struktura organizacyjna Instytutu na odcinku mechanizacji prac w leśnictwie nie miała formy zapewniającej zorganizowane, planowe działanie. Poszczególne zakłady pracowały w izolacji, bez koordynowania prac między sobą. Jeden tylko zakład (Transportu) posiadał stację doświadczalną, zresztą słabo wyposażoną. Taki stan rzeczy utrudniał realizację planu badań związanych z rozwojem techniki i wzrostem mechanizacji procesów produkcyjnych.

Reorganizację przeprowadzono centralizując zagadnienia mechanizacji w Zakładzie Mechanizacji Prac w Leśnictwie. Dotychczasową Stację Doświadczalną Transportu Drewna w Zagnańsku przekształcono w Pracownię Doświadczalną Mechanizacji Prac w Leśnictwie, przenosząc ją jednocześnie do Białobrzegów Radomskich, gdzie warunki lokalne pozwoliły na odpowiednie jej rozszerzenie i wyposażenie. W skład Stacji wchodzi specjalne działy pracy z zakresu hodowli, transportu i ścinki, laboratorium badania sprzętu motorowego oraz warsztaty.

Plan pracy na rok 1954 po przeorganizowaniu Zakładu Mechanizacji Pracy w Leśnictwie zmierza do:

- a) skatalogowania istniejącego sprzętu i narzędzi leśnych,
- b) znormalizowania przyjętych typów sprzętu,
- c) specjalizacji sprzętu leśnego w oparciu o produkcję krajową,
- d) współpracy z ruchem racjonalizatorskim całego resortu.

W punkcie pierwszym program prac poza skatalogowaniem sprzętu przewiduje opracowanie instrukcji obsługi i użytkowania sprzętu, w szczególności opracowanie instrukcji obsługi narzędzi z zakresu hodowli.

Punktem drugim objęto próby eksploatacyjne maszyn i narzędzi produkowanych przez Zarząd Przemysłu Maszynowego i Mechanizacji Leśnictwa oraz opracowanie metodyki przyjmowania prototypów nowych narzędzi przez użytkowników.

Szczególną wagę przywiązuje Instytut do specjalizacji sprzętu leśnego. W programie tym Instytut przewiduje dostosowanie pługów leśnych przyjętego typu do prac przy zakładaniu pasów przeciwpożarowych, zmechanizowanie karczowania pniaków, przystosowanie sprzętu typu rolniczego do prac w szkółkach i uprawach leśnych. Projektuje się opracowanie opielacza, samoczynnego wyłącznika do uciągu mechanicznego, dalej dostosowanie istniejących typów ciągników do zmechanizowanych prac hodowlanych, prace nad ulepszeniem istniejącego sprzętu oraz gromadzenie eksponatów — prototypów tych narzędzi. Programem objęto opracowanie projektu pługa do melioracji leśnych, mecha-

nizację pozyskiwania drewna w warunkach górskich i nizinnych oraz kilka drobniejszych prac, jak oszczędne wiązanie tratów, wykonanie prototypu dwukółki do zrywki itp.

Łącznie pracochłonność tego działu pracy w Instytucie stanowi około 12% całego planu.

### C. INTENSYFIKACJA PRODUKCJI LEŚNEJ

Wśród zagadnień, które były przedmiotem obrad II Zjazdu Partii, sprawą szczególnie ważną i doniosłą było podniesienie produkcji.

Rozumiejąc, że w warunkach szybkiego wzrostu przemysłu, postęp w leśnictwie na tym odcinku, nie jest wystarczający, że nie zostały wykorzystane wszystkie możliwości zwiększenia produkcji — Instytut planuje znaczne rozszerzenie prac badawczych, zmierzających w kierunku realizacji, we wszystkich działach produkcji gospodarstwa leśnego, postulatów wysuniętych na II Zjeździe.

Zagadnienia te rozwiązywane w oparciu o nową biologię stanowią trzon prac Instytutu, będąc jednocześnie najpilniejszymi zadaniami resortu.

Rozszerzenie prac w Instytucie znajduje również wyraz m. in. w powołaniu do życia nowego Zakładu Mikrobiologii Leśnej oraz dwu pracowni — hodowlanej i gospodarki wodnej w zakresie problematyki zagospodarowania lasów górskich.

Jedną z pilnych prac w dziedzinie wzmoczenia produkcji jest selekcja i uprawa topoli i osiki. Państwowe gospodarstwo leśne podejmując szeroko zakrojoną akcję uprawy tych gatunków stanęło wobec licznych nowych zagadnień, głównie na odcinku wykonawstwa. Aby pomóc administracji leśnej w pokonywaniu tych trudności, Instytut postanowił przyswoić i upowszechnić umiejętność zakładania upraw osikowych i plantacji topolowych z uwzględnieniem siedlisk, rodzaju przygotowania gleby, składu gatunkowego uprawy, udziału w niej osiki, następnie więźby, sposobu wykonania sadzenia lub siewu, pielęgnowania upraw i plantacji oraz prowadzenia szkótek i mateczników. Szczególną wagę przywiązuje Instytut do prac selekcyjnych w doborze materiału hodowlanego, pozyskiwanego zarówno przez rozmnażanie generatywne i wegetatywne. Praca nad topolami jest pracą zespołową, biorą w niej udział niemal wszystkie zakłady wchodzące w skład Instytutu. Pracochłonność tylko tego jednego problemu wyniesie w roku 1954 ok. 40 tys. godzin.

Obszerną grupę zagadnień o charakterze przyrodniczym w zakresie intensyfikacji produkcji leśnej stanowią prace hodowlane, zarówno na odcinku produktywizacji nieużytków leśnych jak również przyrostu drzewostanów poprzez przebudowę lasu, zabiegi pielęgnacyjne, odnowienia sztuczne i naturalne, podwyższanie jakości produktu itp.

Należą tu: zalesianie bagrowisk, pożarzysk, wydm śródlądowych, pędraczysk, hałd pochodzenia górniczego i hutniczego, zalesianie terenów opanowanych przez trzcinnik oraz negatywnych gruntów porolnych, włączonych pod uprawę leśną.

Ważność i pilność tych zagadnień wiąże się nie tylko z podstawowymi założeniami państwowego gospodarstwa leśnego, lecz również z zadaniami ogólnonarodowymi, zakreślonymi planem 6-letnim. Np. olbrzymie hałdy leżące bezproduktywnie w okręgu przemysłowym Zagłębia Śląsko-Dąbrowskiego wymagają jak najszybszego zalesienia, a przez to również poprawienia warunków zdrowotnych ludności okolicznej, niezależnie od zwiększenia produkcji. Zapobieżenie rozprzestrzenianiu się piasków lotnych położonych wśród pól uprawnych jest tematem zgłoszonym przez wieś; równocześnie rozwiązanie tego zagadnienia ułatwi likwidację odłogów.

Z tego również zakresu prac wymienić należy tematy takie, jak przebudowa jednogatunkowych drzewostanów na wielogatunkowe i różnowiekowe, opracowanie metody sprawdzania produktywności szkótek leśnych oraz jakości sadzonek, opracowanie metody cięć pielęgnacyjnych na zasadach nowej biologii, badania wpływu podkrzesywania na podwyższenie jakości surowca drzewnego, sposobów zalesiania odkrytych powierzchni na terenach górskich, opracowanie metodyki szczepienia gleb w szkótkach i na uprawach.

Ze względu na konieczność powiązania tych badań z odpowiednimi danymi meteorologicznymi, Instytut już od dłuższego czasu prowadzi stacje meteorologiczne I i II rzędu. Prowadzenie stacji jest warunkiem poznania klimatu jako jednego z podstawowych czynników środowiska. Prace te są ściśle powiązane z badaniami prowadzonymi przez Państwowy Instytut Hydrologiczno-Meteorologiczny.

Do tej grupy zaliczyć także należy zagadnienia użytkowania ubocznego. Prace w tej dziedzinie zmierzają do rozpoznania baz surowcowych w runie leśnym i warstwie krzewów, do ustalenia norm użytkowania, rejonizacji i intensyfikacji produkcji. W Instytucie opracowuje się zagadnienia grzybiarstwa i jagodziarstwa, prowadzi się doświadczalne półkultury i kultury ziół leczniczych i przemysłowych, poszukuje się nowych źródeł surowcowych i dąży się do uaktywnienia źródeł istniejących (ale niedostatecznie wykorzystanych) — zarówno w celu zaspokojenia potrzeb przemysłu jak i uniezależnienia się od dostaw zagranicznych. Opracowuje się bazę surowcową dla przemysłu koncentratów i przetworów witaminowych. Plan przewiduje także doskonalenie metod wykorzystania leśnych surowców garbnikowych, gutaperkodajnych, olejkowych, alkaloidowych, farbiarskich i saponinowych.

Przy rozwiązywaniu tych tematów Instytut współpracuje z innymi instytucjami naukowo-badawczymi i produkcyjnymi a m. in. z Instytutem Przemysłu Skórzanego, Instytutem Technologii Drewna, Zakładem Technologii Owoców i Warzyw SGGW, Laboratorium Poznańskich Zakładów Środków Odżywczych oraz PCLPN „Las“ i CZLP.

Do prac tego działu zaliczyć również należy wszystkie tematy związane z pozyskaniem i badaniem żywicy, mające przede wszystkim na celu zwiększenie produkcji przy mniejszym nakładzie pracy, oraz zagadnienia z zakresu łowiectwa, a mianowicie opracowanie głównych wytycznych racjonalnego prowadzenia gospodarki łowieckiej w związku z nowym prawem łowieckim, które zastrzega Państwu gospodarowanie zwierzyną łowną.

Pracochłonność tej grupy zagadnień zajmuje około 30% całości planu prac badawczych.

#### D. BIOLOGICZNA TRWAŁOŚĆ, OCHRONA PRODUKCJI I OCHRONA PRZYRODY

Główne badania z dziedziny ochrony produkcji prowadzone są w dwóch Zakładach: Ochrony Lasu i Fitopatologii Leśnej, ale wiążą się z nimi ściśle także prace Zakładów: Hodowli Lasu, Mikrobiologii Leśnej, Ekologii Leśnej, Łowiectwa i innych.

Zadaniem ochrony lasu jest nie tylko walka z już powstałą inwazją, lecz przede wszystkim zapobieganie jej powstawaniu. Opierać się więc ona musi na badaniach nad biocenozą lasu, dynamiką zespołów leśnych, wpływem środowiska czy też mikrosiedliska, na poznaniu warunków właściwego zagospodarowania lasów zarówno z punktu widzenia trwałości biologicznej jak i ochrony; na takich podstawach można przedsięwziąć próby stworzenia i utrzymywania w środowisku warunków niekorzystnych dla rozwoju szkodnika.

Program prac z tego zakresu idzie w dwóch zasadniczych kierunkach:

- a) ochrona lasu od szkodliwych wpływów czynników przyrody martwej,
- b) ochrona lasu od szkodliwych wpływów czynników przyrody ożywionej,

Do pierwszych należą takie prace, jak badania zdolności retencyjnej naszych lasów, wpływ zbiorników wodnych na środowisko lasu ze szczególnym uwzględnieniem procesu podtapiania drzewostanów przybrzeżnych i wreszcie zabudowa potoków górskich, rozumiana również w sensie ochrony przyrody w nowoczesnym ujęciu.

Druga grupa obejmuje szeroki wachlarz problemów, zagadnień i tematów na różnych odcinkach walki ze szkodnikami, a więc na odcinku biologicznego, chemicznego, fizycznego i mechanicznego zwalczania. Z ważniejszych prac objętych planem na rok 1954 wymienić należy: próby wykorzystania dzika, mrówek, ptactwa, drapieżnych chrząszczy w walce biologicznej na obszarach gradacyjnych, próby wykorzystania bakterii w walce z pędrakami chrabąszcza, badania nad mikoryzą, próby wykorzystania *Polyporus borealis* i *Fomes pini-cola* do walki biologicznej z opieńką miodową, pogłębianie znajomości biologii szkodników oraz opracowanie metod biologicznego zwalczania.

W zakresie badań biocenotycznych zmierzających do zagospodarowania lasu w oparciu o przyrodnicze możliwości, program Instytutu przewiduje: badania zależności między siedliskiem i typem lasu a nasileniem występowania opieńki w górskich drzewostanach świerkowych, badanie przyczyn wymierania świerczyn na terenie naturalnego i sztucznego występowania świerka, zbadanie szkód w różnych biotopach, opracowanie ekologicznych podstaw selekcji sosny odpornej na osutkę, badania ekologiczne nad kornikiem zrosłozębnym, badania nad zespołem owadów zimujących w ściółce, ustalenie roli *Macromammalia* w biocenozie lasu, próby zagęszczania populacji ptaków w lasach o zniekształconej biocenozie i wreszcie inwentaryzacja Białowieskiego Parku Narodowego w celu uzyskania bazy do badań nad dynamiką zespołów lasu naturalnego oraz prowadzenie arboretum jako bazy dla badań z zakresu selekcji i introdukcji.

W zakresie chemicznego zwalczania szkodników Instytut prowadzi prace o dużym znaczeniu, jak: badania nad stosowaniem insektycydów przy zwalczaniu osnui, niegłębka, pędraka chrabąszcza, szeliniaka i innych. Z ważnych również prac na tym odcinku wymienić należy zabezpieczenie surowca drzewnego na składach tartacznych oraz zwalczanie huby korzeniowej metodą zastrzyków.

### E. WSPÓŁPRACA I POMOC ZAKŁADOM PRODUKCYJNYM

Prace tej grupy da się podzielić na dwa działy:

- a) prace przewidywane i ściśle w planie sprecyzowane oraz
- b) prace różne.

Prace grupy pierwszej objęte są planami pomocy zakładom produkcyjnym i planem wykorzystania wyników prac zakończonych w ubiegłych okresach (plan wdrożenia).

W zakresie pomocy zakładom produkcyjnym przewiduje się łącznie 16 prac. Ważniejsze z nich, to instruktaż oraz pomoc nadleśnictwom w zakresie ustalania metody podejmowanych prac gospodarczych. Innym rodzajem pomocy są badania przydatności wszelkiego rodzaju używanego w leśnictwie sprzętu mechanicznego, nowych typów ciągników i samochodów wprowadzanych do transportu leśnego, ustalenie właściwego typu pojazdu, wciągarek, prace nad ulepszeniem istniejących narzędzi, w szczególności na odcinku zrywki drewna.

Specjalną działalność w zakresie pomocy zakładom produkcyjnym przejawiają Zakłady: Nasiennictwa i Selekcji, Ochrony Lasu i Dokumentacji. Pierwszy z nich prowadzi stację oceny nasion. Przewiduje się wprowadzić przejęcie stacji przez CZLP, ale na etapie przejściowym musi ona pozostawać przy Zakładzie Nasiennictwa i Selekcji. Projektowana pomoc CZLP w ilości 3 osób ma w zasadzie na celu przeszkolenie personelu kierowniczego przyszłych terenowych stacji CZLP. Pomoc ta nie odciąży zbyt prac na odcinku prowadzenia stacji, ze względu na mniejszą wydajność pracowników początkujących, pozwoli jednak na utrzymanie w planie Zakładu i wykonanie rozszerzonych badań nad selekcją i uprawą topoli.

Drugą wysoce pracochłonną akcją jest prowadzenie tzw. stałej służby pogotowia z zakresu ochrony lasu. I na tym odcinku przewidziane jest odciążenie Instytutu przez powołanie do życia terenowych stacji ochrony lasu prowadzonych w ramach CZLP. Odciążenie to pozwoli na wcześniejsze zakończenie pilnych prac naukowych, jak np. zabezpieczenie surowca na składach tartacznych, walka z osnują, które to badania z powodu nadmiernie rozbudowanych prac usługowych opóźniają się.

Wreszcie trzecią akcją stanowi działalność Zakładu Dokumentacji na odcinku prowadzenia biblioteki i obsługi terenu.

W grupie prac dotyczących wykorzystania już osiągniętych wyników przewiduje się dostarczenie resortowi szeregu instrukcji. Instytut zobowiązuje się także wykonać rysunki techniczne prototypów maszyn i narzędzi, opracowanych przez Zakłady Instytutu, oraz zapewnić nadzór nad ich produkcją; dotyczy to konstrukcyjnego opracowania gleboopylacza,

wprowadzającego do gleby środki owadobójcze lub nawozy sztuczne, opracowania konstrukcji siewnika do wysiewu nasion drzew iglastych, sprężynowych tłumnic do akcji przeciwpożarowych oraz opracowania nowego typu średnicomierza.

Oddzielny dział pracy stanowią nieprzewidywane różne prace usługowe, dla których rezerwuje się stosunkowo dużą pracochłonność, bo ok. 50 tys. godzin. Należy tu współpraca z ruchem racjonalizatorskim, a dalej różne analizy, opinie, konsultacje, ekspertyzy, odczyty, konferencje oraz wszelkie prace wykonywane na zlecenie władz, w szczególności Ministerstwa Leśnictwa.

Ogółem tego rodzaju prace absorbują około 24% ogólnej pracochłonności.

\*  
\*                      \*

Zagadnienia o charakterze przyrodniczym w sumie zajmują w planie na rok 1954 około 50% ogólnego czasu roboczego pracowników nauki. Ponieważ jednak produkcja leśna odbywa się w warunkach przyrodniczych i przy wykorzystaniu sił przyrody, zrozumiałe jest, że w Instytucie Badawczym Leśnictwa w układzie pracochłonności zagadnienia te odgrywają dominującą rolę.

*Z Działu Planowania*